

ראש השנה נחרט על-פי-רוב בתודעתנו כמועד רב התרגשות של שמחה והתחלה חדשה. במקורותינו ראש השנה הוא יום הדין. יום דין מעצם טיבו הוא יום קשה, מלחיץ, ועם זאת, ראש השנה בהווה שלנו אינו נתפס כיום קשה ומלחיץ. בשיעור זה ננסה לעמוד על הפער בין ראש השנה כפי שהוא במקורות לבין ראש השנה כפי שאנו מציינים אותו. עוד נשאל את השאלה לפני מי אנו עומדים לדין, האם הדין הוא בהכרח חיצוני לנו או שמא הסמכות השופטת היא פנימית ונתונה לנו?

מטרות השיעור

1. לעמוד על ההבדלים שנוצרים בהתפתחות המסורת.
2. להבין את המשמעות שביקשו חז"ל לתת לראש השנה.
3. לנסות להסביר מדוע המשמעות שנתנו חז"ל לא דומיננטית בראש השנה שלנו.
4. לעמוד על ההבדל שבין שופט חיצוני לנו לשיפוט פנימי שלנו את עצמנו.

מבנה השיעור

1. דיון כללי.
2. לימוד מקורות בחברות.
3. דיון בעקבות לימוד המקור.

מהלך השיעור

1. נרשום על הלוח את המלים ראש השנה ונבקש מהתלמידים להעלות את האסוציאציות שלהם ביחס למושג זה. נרשום על הלוח את האסוציאציות. נבדוק האם יום דין הוא אחד מהדברים שעלו?
2. נחלק את דפי המקורות לעבודה בחברותות.
3. נקיים דיון עם התלמידים בעקבות לימוד דפי המקורות:

נקודות לדיון

- ◀ האם יש מקבילה ליום דין בהווה הישראלית?
- ◀ מה פשר המעמד של אדם פעם בשנה למשפט?
- ◀ מה ההבדל בין התפיסה לפיה המשפט הוא אחת לשנה לבין הגישה לפיה נשפטים בכל יום ובכל רגע?
- ◀ איזו תפיסה קשה יותר? איזו משיגה יותר?
- ◀ מיהו השופט, האם השופט הוא בהכרח חיצוני לנו (האל, הדיין)? או שמא השופט נמצא בכל אחד מאיתנו (ביקורת עצמית, חשבון נפש)?
- ◀ האם יש מקום לחשבון נפש בראש השנה דווקא או כמו רבי נתן כל שעה לבדוק את עצמנו ואת מעשינו?

בארבעה פרקים (תקופות) העולם נידון (נשפט).
בפסח על התבואה.

בעצרת (שבועות) על פירות האילן.

בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון (ככבשים
או כחיילים) שנאמר (תהלים ל"ג) "היוצר יחד לבם המבין אל כל
מעשיהם".

ובחג (סוכות) נידונין על המים (הגשמים):

הכל נידונים בראש השנה, וגזר דין שלהם נחתם ביום
הכיפורים, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: הכל נידונין בראש השנה וגזר דין שלהם
נחתם כל אחד ואחד בזמנו; בפסח על התבואה, בעצרת על
פירות האילן, בחג נידונין על המים, ואדם נידון בראש השנה
וגזר דין שלו נחתם ביום הכיפורים.
רבי יוסי אומר: אדם נידון בכל יום...
נתן אומר: אדם נידון בכל שעה...

לפניכם שני מקורות מתקופת חז"ל המתארים את ראש השנה כיום הדין.

- ◀ מה המשמעות של ראש השנה כיום דין?
- ◀ המקור שבתלמוד הבבלי מתאר מהלך שמתחיל בראש השנה ומסתיים ביום הכיפורים. מהו המהלך הזה? האם יש לו ביטוי כיום? אם כן, כיצד? אם לא מדוע?
- ◀ במקור התלמודי יש גישות שונות ביחס ליום הדין. מהן הגישות השונות?
- ◀ עם איזו גישה אתם מזדהים יותר? נמקו עמדתכם.
- ◀ מתי ובאלו מצבים בהווה שלכם אתם חשים כמי שעומדים לדין?

משנה

מסכת ראש השנה, פרק א',
משנה ב

תלמוד בבלי

מסכת ראש השנה, דף טז',
עמוד א'

נקודות לדיון